

НА ВШАНУВАННЯ ТВОРЦІВ ІСТОРИЧНОЇ НАУКИ

Назар БАГНЮК, Юлія КОНОНЬЧУК

Певною мірою можна говорити про рівнозначність особистого внеску в розвиток і збагачення нашої історичної науки цих двох непересічних постатей: Михайла Грушевського – в глобальну скарбницю історії України та Гаврила Черняхівського – в її краєзнавчий сектор, зокрема, в кременецьке історичне краєзнавство. Саме такий підхід ліг в основу тематики круглого столу «Історична пам'ять і сьогодення», приуроченого 155-річчю від дня народження відомого історика-класика, громадсько-політичного діяча, Голови Центральної Ради Михайла Грушевського та 85-річчю від дня народження історика, краєзнавця, літописця волинського краю, почесного громадянина міста Кременця Гаврила Черняхівського.

Оригінальний за формою проведення та багатий за розмітанням змістового навантаження круглий стіл підготували науково-педагогічні працівники кафедри історії та методики її навчання (завідувач – доктор історичних наук, професор Ірина Скакальська), кафедри української мови і літератури та методики її навчання (завідувач – кандидат філологічних наук, доцент Роман Дубровський) і кафедри мистецьких дисциплін і методик їх навчання (завідувач – доктор педагогічних наук, професор Олександр Дем'янчук).

Учасників круглого столу вітав ректор академії, професор Афанасій Ломакович. У засіданні брали участь доктор педагогічних наук, професор Микола Курач, дочка Гаврила Черняхівського, кандидат мистецтвознавства, доцент Оксана Легкун, заслужений артист України, доцент кафедри мистецьких дисциплін і методик їх вивчення Микола Швидків, завідувачі та науковці профільних кафедр, студенти спеціальності «Історія».

Діяльність згаданих визначних постатей нашої національної та регіональної історії, представника загальнонаціональної історичної науки Михайла Грушевського та її локального сектора Гаврила Черняхівського стала предметом розмови за круглим столом, змістом виступів його учасників. Промовці зазначали, що в кожного народу є свої історичні постаті першої величини, яких не в змозі прикрити пил віків, як і не можуть зламати їх кайдани можновладців чи обрехати діячі псевдонауки. До таких велетнів української національної культури, політичної думки і дії останніх двох століть, безперечно, належать Тарас Шевченко, Іван Франко та Михайло Грушевський.

Саме з їхніми іменами, їхньою творчою спадщиною насамперед пов'язані ідеї відродження української культури, науки, громадської думки, відродження історичної свідомості й національної гідності народу. Всі вони належали до революційного крила

української інтелігенції, яка ніколи не обмежувала поле своєї діяльності суто національними проблемами, а поряд з усвідомленням необхідності боротьби за національне визволення прагнула домогтися й визволення соціального. Їхній приклад, їхня самопожертва і непримиренна позиція революційних демократів будили свідомість народу, кликали його до боротьби за державність.

На такому ґрунті великої історичної

свідомості і виріс геній Михайла Грушевського – невтомого дослідника історії та культури українського народу, поборника його соборності, сили розшматованих імперіалістичними силами всіх українських земель. Але якщо постаті Тараса Шевченка й Івана Франка, хоч і в заідеологізованій ретуші, в цілому не підлягали забороні, то Михайла Грушевського, якщо і згадували, то неодмінно з негативними ярликами. Його наукова, культурницька, педагогічна, громадська та політична діяльність неодмінно подавалися у викривленому віддзеркаленні.

Учасники круглого столу, студенти третього курсу спеціальності «Історія» нашої академії, згідно зі своїми пізнавально-творчими можливостями достатньо успішно відновлювали історичну справедливість в оцінці життєтворчості Михайла Грушевського та у визначенні його фундаментального внеску в розвиток національної історичної науки. Віталій Вавренчук озвучив власну наукову розвідку «Історія та особа: Михайло Грушевський», а його однокурсник Дмитро Васильків розкрив тему «Михайло Грушевський і Союз Визволення України». Оригінальне за змістом дослідження «Михайло Грушевський у вимірі політики пам'яті» запропонувала Світлана Чорна.

Визначною постаттю історичного краєзнавства став кременецьчанин, автор багатьох наукових досліджень з історії Волині та Кременеччини Гаврило Черняхівський. Про серйозне значення його науково-краєзнавчої діяльності говорить той факт,

що Державний архів Тернопільської області, Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека під патронатом Управління культури Тернопільської обласної державної адміністрації опублікували довідник «Гаврило Черняхівський. Життєписно-бібліографічна студія», де знаходимо, що Гаврило Іванович Черняхівський – володар багатьох заслужених почесних титулів і звань: член Всеукраїнської спілки краєзнавців, Почесний член

Українського товариства «Просвіта» ім.Тараса Шевченка, член Правління Тернопільської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, лауреат Всеукраїнської премії в галузі охорони пам'яток історії та культури ім.В.Антоновича, до яких згодом

додалися звання заслуженого діяча культури України, лауреата обласної літературно-мистецької премії ім. братів Богдана і Левка Лепких, члена Національної спілки журналістів України і члена Національної спілки письменників України. Як дослідник-краєзнавець він нагромадив і синтезував багатий за змістом, різноплановий за напрямками і значний за обсягом матеріал, який може і покликаний стати базою для наступних наукових досліджень і який у Тернопільському державному архіві оформлено особовим фондом Гаврила Черняхівського, де нараховується близько чотирьохсот справ. Окрім цього, у Кременецькому краєзнавчому музеї є фонд Г.Черняхівського та його особистий архів.

Творчість Гаврила Черняхівського має дві яскраві і чітко окреслені грані: історико-краєзнавчі дослідження і літературно-публіцистична творчість. Образно кажучи, краєзнавчі та літературні дослідження – це два крила, які забезпечують політ творчої думки Гаврила Івановича та уможливають його двоєдину творчу діяльність: історико-краєзнавчі дослідження стали змістом його практично-творчої діяльності, а літературне слово – формою і сенсом конкретного матеріалу, який вимагав відповідного оформлення мовно-літературними засобами. Так «Дія», «Слово» або «Історія і Література» поєднують у творчому характері автора дві його іпостасі: Черняхівського-історика і Черняхівського-літератора. В загальному, історико-краєзнавчі знахідки спонукали історика-краєзнавця взятись за письмен-

ницьке перо, яке, в свою чергу, стимулювало потребу в нових пошуках і вело до нових краєзнавчих знахідок.

Митець або науковець, тобто творча людина взагалі, у процесі пошуків і знахідок, і навіть заблуджень і втрат, що супроводжують діяльність творчого таланту, яким би великим він не був, за необхідністю виробляє свій, притаманий виключно йому метод пошуку, методологію своєї особистісної творчої діяльності. Має свою неповторну творчу методологію і Гаврило Черняхівський: як свідчить аналіз його історико-краєзнавчих і літературознавчих публікацій, він широко застосовує своєрідний метод еволюційного ступеневого дослідження (визначення наше – автор), який полягає в тому, що дослідник до обраної тематики чи об'єкта дослідження звертається тричі (як і належить за канонами діалектно-еволюційної методології), а саме: спочатку на інформаційному рівні, де здійснюється повідомлення про об'єкт в загальних його рисах, потім – на рівні аналітичному, де розглядаються окремі аспекти об'єкта дослідження; і нарешті на узагальненому, світоглядно-синтетичному (світоглядно-цілісному) рівні, де досліджуваний об'єкт виступає як цілісне явище у контексті зовнішніх обставин та з врахуванням внутрішніх інтенцій. Це чітко видно на прикладі дослідження життєтворчості окремих волинських життєвих персоналій: перший етап – інформаційне повідомлення (звичайно, певного розширеного типу) у монографічному дослідженні «Кременеччина: історичне та літературознавче краєзнавство»; другий – аналіз життєтворчості відомої людини у «Портретах пером»; і третій, завершальний, – цілісне світоглядно-синтетичне дослідження у формі монографії.

Такий творчий портрет науковця-краєзнавця, письменника і журналіста, культурно-громадського діяча Гаврила Черняхівського окреслили у своїх виступах кандидат філологічних наук, завідувач кафедри української мови і літератури та методики її навчання, доцент Роман Дубровський («Листування Гаврила Черняхівського і Галини Гордасевич»), кандидат філологічних наук, доцент Олег Василюшин («Гаврило Черняхівський як дослідник рідного краю») і дочка Гаврила Черняхівського, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри мистецьких дисциплін і методик їх навчання Оксана Легкун у своєму «Спогаді про батька».

Мав круглий стіл «Історична пам'ять і сьогодення» яскравий мистецький акцент – тематичну музичну композицію, підготовлену і виконану з участю заслуженого артиста України, доцента кафедри мистецьких дисциплін і методик їх вивчення Миколи Швидківа.

Ірина САМОЙЛЕНКО

В історії України жовтень місяць має особливе, навіть символічне значення: свято Покрови Пресвятої Богородиці, День створення Української Повстанської Армії та Українського козацтва і День захисника України – такі яскраві святкові акції нагадують кожному українцю про знаменні події національного минулого. Науковці кафедри історії та методики її навчання (завідувач – доктор історичних наук, професор Ірина Скакальська) спільно із представниками студентства провели круглий стіл на тему «Українські захисники від минулого до сучасності». Доктор педагогічних наук, проректор з наукової роботи, професор Микола Курач привітав учасників із особливим національним святом і наголосив, що всі ми є захисниками України: власною життєвою позицією, якістю професійної діяльності, вірністю національним традиціям служимо українському народу і захищаємо українську державність.

Завідувач кафедри, професор Ірина Скакальська презентувала унікальне науково-історичне видання «Українська державність» і окрес-

ДО ДНЯ УКРАЇНСЬКОГО ВОЇНСТВА

лила його практичне значення в теоретико-методологічному та інформаційному забезпеченні навчального процесу на спеціальності «Історія», в підготовці студентами курсових і бакалаврських робіт, передбачених навчальним планом і навчальними програмами фахових дисциплін. Кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії та методики навчання Віталій Галішевський висвітлив історію,

охарактеризував особливості та розкрив значення участі українського козацтва у європейських війнах минулих часів. Активну

участь в роботі круглого столу брали студенти спеціальності «Історія» та Фахового коледжу спеціальності «Дошкільна освіта»: вони презентували власні наукові розвідки, тематичні доповіді про свято Покрови Пресвятої Богородиці, про Українську Повстанську Армію, про сучасних козаків та героїв-захисників нашої незалежної України, зокрема, інформували про ратний подвиг випускника нашого навчального закладу, учасника боротьби з російськими окупантами на Сході України Дмитра Лабуткіна.

Кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та методики її навчання Галина Сеньківська у своєму виступі наголосила, що історію потрібно вчити не тільки для того, щоб знати минуле свого народу, а головним чином, для того, щоб не допускати помилок

минулого в майбутньому. І треба пам'ятати, що сучасність переплітається з минулим,

історія минулих століть віддзеркалюється у сьогоденні, а сьогодення вирішальним чином визначає майбутню долю нашого народу, української державності.

Обов'язки модератора круглого столу виконувала старший викладач кафедри історії та методики її навчання Ірина Самойленко.